

Triceps Szahar

Lírai napló 1957-ből

Kakálni kell. Ha nem megy, baj van, mert a szar megmérgez. Elrohasztja a beled, leszívja az agyad. Meg kell tanulnod kilögni a salakot, ki a testből, a lélekből, az érzelmekből, a gondolatokból. De legnehezebb a test, mert az korán érkezik, túl korán, amikor még semmit sem tudsz semmiről. Küszködtem vele eleget, tipegő-toporgó emberfarkas, ötven éven át. De mit tehettem volna? „*Szarba mártott pikádóval vadásztak a szökevényre*” – ahogyan Kisbada verselte, mélyen lenn, az analízis fixáció és a kakafón szimfónia határán.

Falun élünk, Oroszlámoson, még kilenc hónapig. Kétéves vagyok, mikor elköltözünk, és én soha többé nem hagyom el a városokat: Szabadka, Budapest, Bécs, Berlin, Belgrád, Lugano, Kolozsvár várnak rám. Tönkremegy a susztercég, anyám már a földeken is dolgozik, a körméből nem tudja kisikálni a makacs sarat, bőréről a krumpli és meggy fakó foltjait. „*Ott voltunk igazán együtt, a sárban*”¹, és soha többé. Anyában reménytelen vágyak viharzanak, arról ábrándozik, hogy fehér köpenyben betegeket fog ápolni, és nem parancsol neki senki.

Az utolsó fizetéseiből hathavi kreditre kék, rácsos gyerekágyat és kék, párnázott babakocsit, meg zöld, női biciklit és zöld, fatüzelésű sparheltet vásárol. Közben Tito kihirdeti a teljes politikai amnesztiát. A család szívósan próbál megkapaszkodni, vakulásig dolgoznak, csak vasárnap eszünk húst, még minden lehetséges. Szeretem őket, nem bántanak, nagyapám sokszor magával visz a dolgára, és amikor alkonyatkor behajtunk szeke-revel az udvarba, a fejemre teszi a kalapját.

Augusztusban a Mutti elmegy. A *Magyar Szóban* egyéves ápolónői iskolát hirdetnek Szabadkán, az állam fizeti, de mellette rögtön munkába kell állni a kórházban. Pripravnik² lesz: a tanulatlan parasztlány találkozása Hippokratész varrógépével a műtőasztalon. Szabadka hetvenezer fős cívus mezőváros, magyarok, bunyevácok és szerbek lakják, de a szovjet intervenciótól tartó, „láncos kutya” jugókommunisták éppen behúzzák a határt. *Jobb megjedni, mint félni* alapon Újvidékre helyezik át a magyar kulturális intézményeket, a vajdasági közigazgatást. Élni mégis jobban lehet itt, mint a poros bácskai és bánáti falvakban.

Mindenszentekre a családuk anyám után költözik, Tata a Mlaka külvárosban talál olcsó, kétszobás házat. Alacsony, vizes terület ez, régen lápos legelő, mocsár volt, később beültették fákkal – a kerítésünk mögött a kertek alatt folyt a körüldeszkázott Fok-patak. Nagyapa a házat Emma

vénlánytól vásárolja meg, aki a postáról megy nyugdíjba, és áttelepszik Zágrádba, a nővéréhez. Öröklünk utána a kisházban három éltes boszorkát: Kató, Mimi és Rózsi nénit, akik halálra ajnároznak, amíg el nem suhintja őket a kaszás. Az „elégtelen táplálkozástól” tífuszt kapnak, egyszerre néznek az égre, és drágáimat sváb nagyapám közös sírba temetteti, izraelita szertartás szerint. Emlékezetemben csak finom selyemruhák és selymes simogatások maradtak, sok nevetés és az a mákos-diós-almás kalács. Lassan megállapodunk, még Pista batyát is beíratják a villamosipari szakiskolába. Tata vesz hat kapa földet a Sándorban és két kapa szőlőt a Pogonyban. Elkezdődik gyermekkorom boldog ideje, amit velem a következő és visszavonhatatlan események sem tudnak feledtetni.

Küzdök a nehéz széklettel, és még sejteltmem sincs a művész³ konzervált ürülékéről, ami négy év múlva aranyat fog érni. A házban csak kinti klozett van, felnőttre vágott ülőkével, amire négyévesen már föl tudok guggolni. Ez a szokásom máig megmaradt – mutathatott nekem Buda angol kagylót és francia bidét, biztonságban csak a talpamon érzem magam, a világ összes klotyóján. Szenvedek a kicsiszatolt deszkán, egy fagyos téli délutánon, és nem megy. Kiabálok a Tatának, ő pedig hozza a zománkos bilit, csurig forró vízzel. Ráülök, a faromat megcsípi a gőzölgő meleg, de nagyon bekeményedett, nem akarózik indulni neki. Eltelik vagy fél óra, aggódnak értem, én meg szégyellem magam, és fáj. Tudom, ha most megint szólok, jön a pumpás gumiklisztír, amit utálok, és úgysem fog segíteni. Inkább benyúlok magamba és kikaparom, bűdösek lesznek tőle az ujjaim. Elhatározom, hogy többet nem kakálok. A szarakodás kínja többet nem uralkodhat rajtam, elég legyen már.

Még sokáig tartogatom, elbújok és tartogatom. Édes görcs áraszt el, belezsibog a testem, azután váratlanul megenyhül és elmúlik. Kitart néhány órát. Kéthetes óvodai kiránduláson vagyunk a szlovén hegyekben, megnézzük a postojnai cseppkőbarlangot is, ahol a sekély, sötét vízben emberhalacska⁴ él. Halovány, áttetsző lény, a *vakgőte*, nem változtatta meg az evolúció, sem a kihalás. Itt van évezredek óta, ha túlélni kell, nem kakál, ha jóllakott, képes tíz évig is visszatartani, a mája feldolgozza a szara szarát. Nézem, csikar a hasam, de ő is kibírta, a kiválasztódott semmi, különben hogy' látna ilyen jól, mikor vak. Kisliszolok a fenyvesbe, összekuporodok, nem jön, de már értem, hogy nem lehetetlen a *semmi* kiválasztás.

Jut eszembe *A nagy zabálás*⁵ egyik kulcsjelenete, ahol Marcello a halála előtt szétkulázza a villa toalettjét és a vastagbelét. Egyszerűen csak kirobban belőle a fekália, elemi erővel, és mindent visz, ami besűrűsödött és evésre vár. Végül nem marad utána semmi, csak a fákra aggatott, félbehasított disznók, marhák, férfiak húsa, amit befalnak a kóbor szukák. Lehetne ez is a feltámadás. Micsoda megkönnyebbülés, micsoda szivárvány! „*Jusson eszedbe, ha eszel: szarból lettél, s szarrá leszel*” – szavalta Pipás Pierre Mendoza Rimbaud, a Nagyfa galeri poétája, 1968 derült nyarán.

Késelni szar dolog, később ezt majd megtanulom – két szúrás a lapoc-kámon, egy a mellem csontján –, de vajon a „szahar”, boldog Alfréd⁶ király, hogyan siklik át egy blédanner pengefokán? Két szomszéd srác, a Szekeres Zoli és Öcsi, ő volt az idősebb, egyszer átjött hozzánk. Az anyjuk nevelte őket, egyedül, aki továbbvitte a bőrcserző műhelyt, amit elgázolt apjuk hagyott rá egy szerencsétlen biciklibaleset után. Volt ott széles, öreg fapad, szagos bőrök és sok kés, éles kislapát. Először csak diafilmeket néztünk náluk, de mikor karbidot durrantottunk a gyümölcsösben, a testes asszony kizavart bennünket az utcára, lapítottunk, mint a száraz kecskebékák. Áthúztunk, és Zoli magával hozta a legjobb cserzőkést, amivel maradék hús találkozhat, ha vágyja az anyagi nirvánát. Ellopta, de nem mertük elővenni, mert vitéz nagyanyám szűk szemmel figyelt ránk.

Gyorsan behúzódtunk a kerti árnyékszékbe, ott nézegettük, próbálgattuk hüvelykujjunkon az élet, mit lehet vele kezdeni. Titokban felnőttek voltunk, harcosok, nem kölykök, akiknek kiserken a vére, ha túl mély a metszés, legyél már Brúszli Konán. Azután a kést szépen beleejtettük az ülőke nyílásába. Nyár volt, rekkenő hőség, fortyogott a híg szar és penetráns fehér kukacok nyüzsögtek a felszínén, mint kéjsóvár tekintetek Marilyn szoknyáján. Ott úszott a kés, és lassan merült alá. Szörnyen megijedtünk, ki kellett halászni, Öcsi volt a legmagasabb, átcsúszott a lyukon, mi meg tartottuk a két lábát. Mélyen benyúlt a zavaros lébe, a kés meg lejjebb merült, már nem is látszott, ő meg könyökig turkált. Elröhögtük magunkat a Zolival, rázkódtunk a röhögéstől, elernyed a fogás, és a tesó már fejen állt a szarban, tricepszig kotorva a kés után. Végül valahogy kihúztuk, nem tudom, hogy maradt hozzá erőnk, csak az émelyítő bűzre emlékszem, a csimbókos bicakra, és hogy kiabált be a nagyanyám. A disznók vályújánál mosakodtunk le, és megfogadtuk, soha nem mondjuk el senkinek, rosszul venné ki magát.

Ki ítélné meg a fekália banális ontológiáját? Buñuel, Szolzsenyicin, Kundera, bátor mesterek, a szar művészetének nagy aktorai⁷, én csak egy kétéves kiválasztódó vagyok, akiben megállt a tegnapi babgulyás...

Ne tudd meg

ne tudd meg ó halandó
mi van a beleidben!

a székeléssel távozó
kunkorodó vagy frottyadt kígyó
csak átutazóban volt benned

a bélredőkben amorf nyugalomban
kavics kő homok
maradt utána
amiket pikkelyeivel odasodort

ezek benned fészkelnek –
azt hiszed megkönnyebbültél
de veszélyes terhüket
magaddal hurcolod

veled vannak az étteremben
a fürdőben és a
szeretőd ágyában is

a rothadás ugrásra készen áll

Bada Dada: *Az utca gyermekei* (Újvidék, 1986)

Jegyzetek

- ¹ Idézet Tolnai Ottó: *Vitéz nagyanyám* (Újvidék, 1973) című verséből
- ² pripravnik = gyakor nok (szerb)
- ³ Piero Manzoni: *A művész ürüléke, nettó 30 gramm* (*Artist's Shit, Contents 30 gram net*, 1961) – a Sotheby's 2007-ben rendezett árverésen 124 ezer euróért kelt el
- ⁴ emberhal: barlangi vakgöte (*Proteus anguinus* Laur.)
- ⁵ Marco Ferreri: *A nagy zabálás* (*La Grande Bouffe*, 1973)
- ⁶ Alfred Jarry: *Übü király* (*Ubu Roi*, 1896), az abszurd dráma klasszikusa
- ⁷ Luis Buñuel Portoles: *A burzsoázia diszkrét bája* (*Le charme discret de la bourgeoisie*, 1972) + Alekszandr Iszajevics Szolzsenyicin: *A Gulag-szigetcsoport* (*Архипелаг ГУЛАГ*, 1973-75) + Milan Kundera: *A lét elviselhetetlen könnyűsége* (*Nesnesitelná lehkost bytí*, 1982)